

www.merhabahaber.com

Cilt: 15 • Sayı: 13
6 MAYIS 2015 ÇARŞAMBA

Merhaba

gazetesinin her Çarşamba
okurlarına armağanıdır.

KADEMİK

Sayfalar

Hazırlayanlar: **M. Ali UZ - Serdar CEYLAN**
maliz@merhabagazetesi.com.tr • srceylan@hotmail.com

*Ayrılık
bir çınarın
hayatı ve
hatıraları*

KONYA'NIN
ÇINARLARI: 6

KAZIM DUMANCI

ÖZEL SAYI - 2

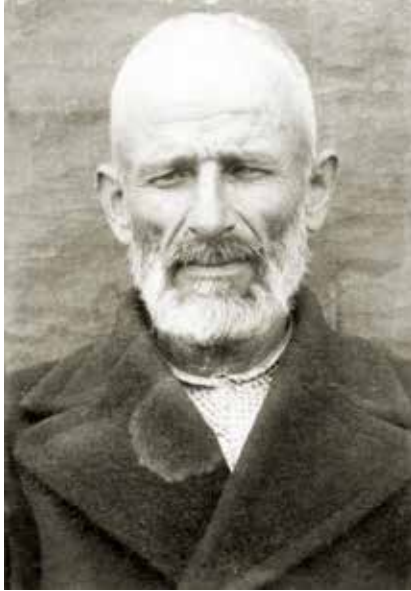

ASIRLIK BİR ÇINARIN HAYATI VE HATIRALARI -2-

KAYINPEDERİM İSMAİL EFENDİ

Kayınpederim İsmail Efendi, 1860'lı yıllarda Arnavutluk Florna şehrinde dünyaya gelmiş. Hafızlığını küçük yaşlarda Florna'da tamamladıktan sonra zamanın üstatlarından makam ve musiki dersleri alır. Köklü bir aileye mensuptur. O yıllar balkanların karışık olduğu dönemdir, Arnavutluk Osmanlı'nın elinden çıkınca Bulgaristan'a geçer.

Burada tahsiline devam eder, ancak Bulgaristan'da Osmanlı'nın elinden çıkınca İsmail Efendi'ye yine yol görünür. Kızı-

Sultan Selim Camii Baş Müezzini
İsmail Efendi (1860-1965)

na ud ve makam dersi verdiği bir albay çok yetkili biridir ve kendisine, "Benim elimde seni istediğin yere gönderebilme yetkisi var, nereye istiyorsan söyle oraya göndereyim" der.

İsmail Efendi de daha önce Ağabeyinin gittiği yer olan Medine'yi ister. Albay kanalı ile edindiği muhaceret kâğıdı ile deniz yoluyla yeni memleketi Medine'ye gider, yedi sene orada kalır, üç defa haç yapar. Bu arada aldığı bir manevi işaret üzere Konya'ya hicret etmeye karar verir. Durumu o esnada Esat Erbili Hazretlerinin (1847-1931) halifesi olan ağabeyine açar ve muvafakatini alır.

İsmail Efendi, Birinci Cihan Harbi'nin son yıllarında Konya'ya gelir ve Tekke Mahallesi'ne yerleşir. Bir süre kirada kalır.

İlk vazife yeri Kapı Camii müezzinliğidir. Daha sonra evine yakınlığı sebebi ile Türbe Camii'ne verilir. 1924'te tekke ve türbeler kapatılınca görevi Sultan Selim Camii'ne baş müezzinliğine nakledilir. Bu dönemde **Sıtkı Dede** (1824-1933) ile birlikte görev yapar.

Sıtkı Dede Konya Mevlevi Dergâhı'na hizmetçi olarak girer. Dergaha girerken daha önce aldığı eğitimleri nazara almaması tavsiye edilir. Bir süre yeni müntesiplerin takip ettikleri yolu takip eder. Günün birinde Derga-

Celalettin İren oğlu İsmail İren

İsmail oğlu Mustafa İren

İsmail oğlu Celalettin İren

hın Mesnevihanı rahmetli olur. Yerine geçen birkaç görevlinin Mesnevi okuması beğenilmeyince dergâh sorumlusu vasıtası ile kendisinin de denenmesini ister ve çok beğenilir. Böylece de icazetli Mesnevihan olduğu ortaya çıkar. Bir rivayete göre de mesnevihan vefat edince Konya postnişini, İstanbul'daki bir Mevlevihaneden bir mesnevihan gönderilmesi talebinde bulunur. Kendisinden mesnevihan istenen postnişin, Sıtkı Dede'nin durumuna muttalidir. İstanbul'dan "Sıtkı Dede var ya, ne mesnevihanı istiyorsunuz," diye cevap gelince Sıtkı Dede'nin durumu ortaya çıkar ve yıllarca bu görevi başarı ile yürütür. Sıtkı Dede, hutbeyi irticalen okur ve konuşmaları çok beğenilir.

İsmail Efendi, Konya'ya ilk eşi ve büyük kızı Firdevs Hanım ile gelir. İlk hanımı 1920-21'de ölünce Hadim Aladağlı Medine isimli ve Said Aladağlı'nın evlatlığı olan hanımla evlenir. İsmail Efendi'nin büyük kızı Firdevs Hanım, Mehmet Ali Uz Beyin bacasığı Sabri Küçükylırım'ın annesi idi. İkinci hanımından Emine ve Nezahat isimli iki kızı ile Mahmut Celalettin İren isimli bir oğlu olur. Emine Hanım be-

nim zevcim olup, Nezahat Hanım da Nuri Sarıbabıccı ile evlenir. Oğlu Mahmut Celalettin İren'in İsmail, Hatice ve Mediha isimli bir oğlu ile iki kızı vardır. İsmail İren'in ise Mustafa, Celalettin ve Saliha isimli üç çocuğu vardır.

Ezanın Türkçe okunmaya başladığı yıllarda, Şeyh Sadrettin Camiinin müezzini, mahalle halkından **Osman Ağa** isminde, yaşlı, gözlerine perde inmiş bir müezzini vardı. Minareye çıkmaz ezanı kapı önünde bulunan büyük bir taşın üzerine çıkararak okurdu. Yalnız yaşlı olduğu için sesi de pek çıkmaz, kendi kendine konuşur gibi okurdu. Bir gün Osman Ağa vakit ezanı okurken, caminin hemen yakınında bulunan 13. Alaya teftişe giden ordu komutanı Fahrettin (Altay) Paşa, Osman Ağa'nın ezanını sonuna kadar dinler ve ezan bittikten sonra

Osman Ağa'ya,

--"Baba nasıl ezan okuma böyle" der

Osman Ağa, gözleri de görmediği için söyleyenin kim olduğunu da bilmez ve Konya tabiri ile,

"Ne var beğenemedin mi ülen? Tangur tungur ezan bu kadar oku-

Sıtkı Dede (1824-1933)

nur” der.

Paşa hiç bir şey demeden gider, ordugâha varınca vakıflar müdürüne telefon eder.

--“Ben bu gün bir ezan dinledim, ezandan başka her şeye benzerdi, benim İstanbul’da makama aşına Yaşar adında bir askerim var onu getirtelim müezzinlere makam dersi versin” der.

Ezan ve makam dersleri her gün ikinci namazından sonra Şerafettin Camiinde yoklamalı verilir. Bu emir üzerine herkes toplanır sadece İsmail Efendi hariç,

zira onun makama ihtiyacı yoktur. Yaşar Hoca ne bilsin onun maluma aşına olduğunu. Yoklamada olmadığı için mutlaka gelmesini ister. Aracılar kendisinden rica ederler “Ne olur gel de bir tatsızlık çıkmasın, sen bir kenarda otur” derler ve İsmail Efendi de kabul eder. Ders başlayınca yoklama yapılır, Yaşar Hoca, ilk defa İsmail Efendi’yi sorar ve geldiğini görünce, müstehzi bir tavırla bir ezan okumasını ister. İsmail Efendi de hangi makamdan diye sorunca, Yaşar Hoca biraz şaşırır, ama yine de belli etmez ve en zor makam olan karcıgar makamında okumasını ister. İsmail Efendi ezanı okuyunca Yaşar Hoca mahcup bir vaziyette gelir, kendisinden özür diler ve orada bulunanlara, “Bana ne gerek var, sizin yanınızda bir hazine var da niye kıymetini bilmiyorsunuz” der.

Yaşar Hoca kurs bittikten sonra üç ay daha Konya’da kalır ve İsmail Efendi’den makam dersleri alır.

İsmail Efendi ..... yılında vefat etti. Kabri Üçler’de Sıtkı Dede (1824-1933) ve Ankaravî Mehmet Dede’nin (1874-1957) kabri yanındadır.

Kayınpederim İsmail Efendi, gerçekten unutulmaması gereken değerli bir insandı.

İmam Begavi (Turgutoğlu) Sokağı

III. SEKSEN YIL ÖNCEKİ KONYA VE ŞEYH SADREDDİN KONEVİ MAHALLESİ

Konya eski ve tarihî bir şehirdi. Asırların izini taşırdı. Bu izden şimdi eser kalmadı ve Konya'da çok şey değişti. Önce doğup büyüdüğüm ve halen oturmakta olduğum Şeyh Sadreddin Mahallesi'nden başlayalım. Şeyh Sadreddin Konevi Külliyesi'nin bulunduğu Sokağı'nın günümüzdeki adı, **Turgutoğlu Sokağı**'dir. Osmanlı döneminde bu sokağın adı **İmam Beğavi Sokağı** imiş. Sokağın doğu girişinin sağında şimdi Kara Yolları lojmanlarının bulunduğu geniş yer Hotamışlılar'ın bahçesi idi. Daha önce burası bir Rum'un bahçesi imiş. Mübadeleden sonra hazineye intikal etmiş. Lojmanlarla Turgutoğlu Türbesi arasındaki yol sonradan açıldı.

Turğutoğlu Tübesi ile Konevi Külliyesi'nin çevresi, Askeri hastane ve bahçesinin tamamı kabristandı. Aynı sırada yol kenarındaki Ali Aliler'e ait kabir eskiden de vardı. Ge-

niş bahçelerle Ali Aliler kabri arasında kuzeye doğru dönen bir ırmak vardı. Bundan sonra Demir yollarına doğru da, 13. Alay yer alıyordu. Geniş bir alan askeri alandı.

Turgutoğlu Sokağı'nın sol girişinde ise **İmamı Beğavi Türbesi** vardı. Türbenin eskiden tuğladan örülmüş bir kümbeti bulunuyordu. Zamanla türbe harap olup yıkıldı. Türbenin yeri sonradan satıldı ve yerine lojman yapıldı. Türbenin bulunduğu yerde şimdi Tarım İl Müdürlüğü'nün lojmanları bulunuyor.

Türbe enkazı kaldırılırken İmam-ı Beğavi'nin kemikleri, **Müftü Abdullah Ulubay** (1878-1959), Muzaffer Demirtaş'ın babası **İbrahim Efendi** (v.1969) ve mahallenin ileri gelenleri tarafından toplanarak Konevi'nin türbesinin ayak ucunda açılan kabre nakledildi ve üzerine de bugün mevcut olan taş dikildi.

Türbeden sonraki geniş bahçe Belediye Başkanı **Muhsin Faik Dünder**'in (1887-1958) bahçesi idi. O da burayı sonradan almıştı. Muhsin Bey burada hindi gibi çeşit çeşit hayvan beslerdi. Sonradan buraya oğlu tarafından adıyla anılan apartmanlar yapıldı.

Köşeye doğru bugün mevcut olan küçük kabristan eskiden de vardı. Fakat biraz

İmam Begavi'nin Makamı.

daha genişti. Refik Tuzcuoğlu zamanında buraya Abdullah Bosnavi'ye ait bir taş dikildi. Bu kabir Bosnavi'nin kabri değildir. Orası bir makamdır.

Konevi Sokağı'nın sol köşesinde Amcam İsmail ve Ali Efendilerin, onun yanında da eniştemin evi vardı. Bizim evde bu sırada idi. Bizim dibimizde de **Servet Akdoğan**'ın babasının evi bulunuyordu. Bundan sonra da güneydeki İstasyon Caddesi'ne kadar bahçeler sıralanıyordu.. Bu sokağın sonundaki çeşme, Mukbil suyuna bağlı idi. Kuzey taraftaki çeşme den de Çayırbağı suyu akardı. Halk Mukbil suyunu tercih ederdi. Bu çeşmelerden dolayı eskiden sokağın adı **Çeşme Sokağı** imiş.

Girişin sağ tarafında bugünkü bakkalın olduğu yerde de İbrahim Demirtaş'ın (v. 1969) bahçesi vardı, bundan sonra TCDD'de çalışan Tokatlı Ahmet Efendi'nin evi bulunuyordu. Ahmet Efendi Vızırtiların (Demirtaşlar) damadı idi, onlara iç güveysi olarak girmişti. Dördüncü ev Yunuslar'ın evi idi, onlarda aslen Karadığın'lı olup babaları İmam-ı Begavi'nin türbedarı idi. İbrahim Bey hem öğretmen hem de bizim caminin hatibi idi. Babası Osman

Efendi, caminin müezzini idi. Osman Efendi'nin İbrahim, Ömer ve Aziz isimli üç oğlu vardı. İbrahim Efendi'nin de ikisi oğlan, biri kız olmak üzere üç çocuğu vardı ve oğlunun biri dış tabibi ve Konya senatörü idi. Bu ailenin Sadraddin Konevi'nin kahyasının soyundan geldiği rivayet edilir. Köklü bir ailedir.

Sonra onun bahçesine apartmanlar yapıldı. Bahçenin devamında da yine bu aileye ait evler bulunuyordu. Halamların evi de bu sırada idi. Özetle bu sokağın başından sağda on, solda on ev olmak üzere toplam yirmi kadar ev bulunuyordu. Diğer taraflar tamamen bağ ve bahçe idi.

Demirtaşlar'ın caminin karşısındaki yerlerine sonradan yazlık sinema yapıldı.

Konevi Sokağı'nın tam ortasında Meraç Çayı'ndan gelen bir ırmak vardı. Eskiden çok kar yağar, aylarca sokaklardan kar kalkmazdı. Bu sebeple ırmaklardan hiç su eksik olmazdı. Biz ve komşular çoğu zaman bahçelerimize suyu bu ırmaktan alırdık. Su olmadığı zamanlarda da bahçeyi tulumbamızdan sular-dık. Evlerin hepsi geniş bahçeli evlerdi.

Konevi Sokağı'nın sağ tarafındaki evlerden sonra **Çamlı Bahçe** dediğimiz çok geniş bir bahçe vardı. **Vali İsmail İzzet Bey** (1874-1932) burada cirit oyunlarını oynatmış. Bu bahçenin de **Bezircilerden Veli Ağa**'ya (1801-1882) ait olduğu söylenirdi.

Yazma Eserler Kütüphanesi'ne giren sokağın başındaki **Ferit Paşa Çeşmesi** eskiden lisenin güneydoğu köşesinde idi. sonradan bugünkü yerine kaldırıldı. Çeşmenin Osmanlıca kitabesi de silindi.

Konya Lisesi'nin karşısında şimdiki Kız Meslek Lisesi'nin bulunduğu yerde, Küçük Kazım'ın çok güzel bir konağı vardı. Yıkıp yerine okul yaptılar. Bu konak muhafaza edilmeli idi.

Ordu pazarının bulunduğu yer ve arkasındaki bahçe **Kalburolu** adlı bir Ermeninin bahçesi idi, tam karşısında da, bugün sitelerin bulunduğu yer de kabristan vardı.

Eskiden Mevlâna Dergâhı'nın çevresinde pek çok tarihî yapı vardı. Bunlardan birisi de uzun bir handı. Burada ve Sultan Selim Camii'nin önünde sadece kadınlar ürettikleri malları getirip satardı. Bu pazar sonradan kadınlar pazarına kaldırıldı, han da diğer tarihî yapılarla birlikte yıkıldı.

KONYA'DA KALDIRILAN KABRİSTANLAR

Konya eski ve tarihî bir şehir. Pek çok eski medeniyeti bağrında barındırır. Kabirler ve kabir taşları önemli tarihî kalıntılardır Konya'da sur içi, özellikle sur dışı kabristanlarla dolu idi. Bir de cami, mescit ve türbe çevrelerinde hazire denilen küçük kabristanlar vardı.

Turgutoğlu Türbesi ve Sadredin Konevi Camii çevresi bugünkü Hava Hastanesi'nin bulunduğu alan büyük bir kabristandı. **Yüksek Kabristan** da günümüzdeki Ticaret Lisesi, Sanat Okulu ve devamında idi. 1938 yılına kadar buraya defin yapıldı. Bunların hepsi kaldırıldı.

Bir büyük kabristan da eski Hakimiyeti Milliye İlkokulu'nun karşısındaki **Yağlıtaş Kabristanı** idi. Bu kabristan çevresindeki küçük kabristanlarla birleşirdi. Karaman Yolu'nun başlangıcında Büyük Kabristan'la Kadınlar Pazarı'nın bulunduğu yer de kabristandı. Önce bu kabristanlar kaldırıldı. En son kaldırılan kabristan da şems Kabristanı idi. O da 1944 yılında kaldırıldı. Tahminime göre **Şems Kabristanı**'nın kaldırıldığı tarihe kadar Konya'da kırkın üzerinde kabristan kaldırıldı. Yerlerine meskenler ve iş yerleri yapıldı.

İki kabristan da Zindankale civarında bulunuyordu. Bunlar da otuz-

Kazım Dumancı'nın babası **Hüseyin Çavuş** (1870-1931), kaldırılan Yüksek Kabristan'da metfundu.

lu yıllarda kaldırıldı.

Mevlâna Dergâhı çevresindeki hazire ile Alâeddin Camii'nin kuzeyindeki hazire de 1927 yıllarından sonra kaldırıldı. Buralarda da tarihî kabir taşları vardı. Kaldırılan kabristanlardan kabir taşları bile muhafaza edilemedi. Bunların pek çoğu kaldırım taşı ve lağım kapağı olarak kullanıldı.

İhsaniye Mahallesi'nin batısındaki **Garipler Kabristanı** da Osmanlı Döneminin sonlarına doğru kaldırılmış. Şimdi buralarda da mesken ve iş yerleri var.

SEKSEN YIL ÖNCE KONYA'DA YAŞANTI

Halk, Birinci Cihan Harbi'nin yaralarını sarmadan Milli Mücadele Savaşı başladı. Savaşlar ve yıllarca süren kıtlıklar ve kuraklıklar yüzünden millet fakir ve bitap düştü. Bu sebeple halk israf nedir bilmezdi.

O zamanlar Konya'da evlerin % 90'ı kerpiç ve toprak damlı idi. Halk çok fakirdi, memurların bile pantolonlarının dizleri ve oturakları yamalı idi. En iyi maaş alan memur 15-20 TL alırdı. Onlar bile ekonomik sıkıntı içerisinde idi. 1942-43'te benim maaşım 21 TL idi. İş

aslanın ağzında idi. Devlet memuru sayısı çok mahduttu. Günümüzdeki gibi şehirde fabrika yoktu.

Yolları berbattı, kışın çamurdan, yazın tozdan geçilmezdi. Konya'nın çok nadir yerlerinde kaldırım taşı döşeli idi.

Kardeşimle Gazi İlkokulu'na giderdik, bir gün okula giderken Zafer civarında yolda bulunan bir çukura düştüm ve çıkamadım, ben çukurun içinde, kardeşim dışında ağlayıp dururken bir demiryolcu geldi de beni kurtardı. İşte yolların hali böyleydi.

Herkes zaruret içinde idi, zeytin bir defada ağza atılıp yenmez iki seferde yenirdi. Eğer üç defada yenirse çok daha makbul olur ve o kişiye iltifat edilirdi. Genelde iki katık bir arada bulunmazdı.

Ev geçimi genellikle amelelikle olurdu. Yevmiye 15-25 kuruş arasında değişirdi. Ekmek 3-4 kuruş, simit bir kuruştı. Bir simit bir kişiyi rahat doyururdu. İnsanlar üç-dört kuruşu bile bulmakta zorlanırdı.

Herkesin bahçesinde mutlaka sebze yetiştirilirdi. Bahçelerde meyve ağaçları vardı.

Konya'nın her tarafıda özellikle çevresinde büyük büyük bağlar var-

dı. O zamanlar buralarda kışlanmaz kışları şehre inilirdi. Meram bile böyleydi. Bağlardan elde edilen ürün ailelerin yaz kış besin kaynağı idi. Kış için de kuruları yapılırdı. Genelde aileler 5-6 kuzu alır, bunları bahçelerinde veya çevrede otlatırlar yetişkin olunca bir kısmını satar bir kısmını da son baharda etlik yaparlardı. Kışın bununla geçinirlerdi. Bir de her ailenin mutlaka bir miktar tavuğu olurdu. Yumurta ihtiyacı da bunlardan karşılanırdı.

Meram Çayı'ndan su şehrin en ücra yerlerine kadar ulaşırdı. Bizim bahçeye gelen ırmağın güzergahı şöyle idi. Havzandan buz deposunun yanından, demiryolları raylarının altından, caminin ve hapishane-nin önünden Sedirler ve İşkalaman taraflarına giderdi.

Kış geceleri, hikâye, masal ve menkıbeler anlatılırdı. Radyo ve televizyon yoktu. Yüzük, fincan gibi oyunlar oynanırdı. Annem çok güzel ve uzun menkıbeler anlatırdı. Bazı kış gecelerinde, yatmaya yakın açınıldığında **yat geberlik** denen bir şeyler yemek adettendi. Yiyecek olarak sofraya, kıyma, sucuk, hevenklik üzüm ve peynir gibi şeyler konurdu.

Kaldırılan Şems Kabristanı.

Başbakan Ahmet Davutoğlu ile Kazım Dumancı.

Herkesin tandırı vardı. Evin nüfusuna göre haftada veya on günde bir ekmek yapılırdı. Çarşı ekmeği katıksız yenirdi, zira kendisi katıktı.

Atlı tramvayın son durağı ilk zamanlarda **Arapoğlu Makası** idi ve oradan dönerdi. Sonra Hükümet Meydanı'na kadar götürüldü.

UNUTULAN ÂDETLER

Geçen zaman içerisinde pek çok güzel âdetimiz unutuldu. Yukarıda da ifade ettiğimiz gibi son baharda herkes etlik yapardı. Ramazandan önce yufka yapılır, erişte ve şehriye dökülürdü. Bunlar hem besleyici, hem de son derece sağlıklı idi. Bunlar yapılırken komşular biri birine yardım ederdi.

Komşular arasında sıkı bir bağ vardı. Herkes biri birini tanır, bir sıkıntısı olsa hemen yardıma koşardı. Günümüzde mahallelerde kimse kimseyi tanımıyor. Şimdi bir de bayram ziyaretleri tamamen ortadan kalktı. Mahalle kültürü dediğimiz bu kültür tamamen yok oldu.

Bu güzel âdetlerimiz yanında çocuk oyunları da unutuldu. Çocukların ve gençlerin oynağı pek çok oyun vardı. Birdirbir, uzun eşek, çelik çomak ve saklambaç bunlardan bazıları idi. Günümüzde çelik çomak oynayacak yer bile yok. Şimdi gençler ve çocuklar çocukluklarını ve gençliklerini yaşamıyor. Yarış atı haline getirildiler imtihandan imtihana, dershaneden dershaneye koşuyorlar.

IV. UNUTULMAYAN HATIRALAR

TÜRKİSTANLI HAKİ EFENDİ

Köklü bir aileye mensup olan Haki Efendi, Türkistan'dan Türkiye'ye hicret etmiş, sonra Konya'ya gelip yerleşmişti. Cevizaltı'nda Müftü Abdullah Efendi Mescidi'nin meşrutasında oturdu. Ehl-i halden, şair, âlim ve fazıl bir insandı. Çok iyi Farsça bilirdi.

Kabri Üçler'de Hacı Veyiszade Hoca'nın hemen güneyindedir. Onun bir divanı olduğu söylenir.

Haki Efendi'yi seven eczacı Ali Körpe, Eczacı Haşmet Bey ile yanlarında birkaç kişi Haki Efendi'yi ziyarete gitmeye karar verince, bunların yanına Konya Senatörü Muzaffer Demirtaş da katılmak ister. Hep birlikte Haki Efendi'yi ziyaret edenler. Demirtaş sohbet sırasında Haki Efendi'ye Ankara'da bir işi olursa yardımcı olabileceğini söyler.

Bir süre sonra Haki Efendi'nin Ankara'da bir işi çıkar. Meclise gider, fakat Demirtaş Haki Efendi ile ilgilenmez veya kendisini yok dedirir.

Türkistanlı Ahmet Haki İzler (1887-1975)

Aradan bir hayli zaman geçer. Yine aynı gurup Haki Efendi'yi tekrar ziyaret etmek ister. Gurupta Demirtaş da vardır. Demirtaş sohbet sırasında eski teklifini tekrarlar ve Ankara'da bir işi olursa yardımcı olacağını söyleyince Haki Efendi irticalen şu dörtlüğü söyleyerek taş gediğine koyuverir.

Hakiyem nar istemem,
Faydasız yar istemem,
Yıktın gönlümü, eyledin viran,
İmarına mimar istemem.

MİLLİ KORUMA KANUNU KONTROLÖRLÜĞÜM VE ÖMER SABANCI'NIN RÜŞVET TEKLİFİ

Milli Koruma Kanunu'nun son bir yılında kontrolörlük yaptım. Sonra kanun yürürlükten kaldırıldı.

O zamanlar fatura ile etiketi karşılaştırıp fahiş bir fiyat farkı varsa zabıt tutuyorduk. Zabıtlar mahkemeye intikal ediyordu cezası da dükkân kapatılıyor, sahibi de hapsediliyordu. Cezası oldukça ağırdı.

Bir demir tüccarının faturasını inceliyordum. Fatura ile etiket arasında çok fark vardı. Zabıtı tutuyordum. Bu arada işletme sahipleri yakın ahabları olan Ömer Sabancı'ya haber vermişler.

Ben hala zabıt tutarken Ömer Ağa gayet sevecen ve hali ile,

--"Memur Bey sen bu zaptı tutarsan, sonra bizi mahkemeye verirler, biz de orada işimizi hallederiz, ancak yorulmak istemiyoruz, ben sana açık bir çek vereyim, sen istediğini yaz ve çek git" dedi. Ömer Ağa, bana resmen rüşvet teklif ediyordu.

Ben de,

--"Teessüf ederim, size Kazım Dumancı'nın böyle bir şey yapacağı-

nı ve rüşvet alacağını kim söyledi” dedim ve işimi bitirip çekip gittim. Ancak dedikleri gibi mahkemede berat ettiler.

Türkiye bu, olmaz, olmaz demişler.

GENARALLIK MI MÜFETTİŞLİK Mİ?

O yıllarda gemi yolculuğu yapan bir general, güvertede otururken, garsonların bir yolcu ile çok ilgilenmediğini ve etrafında fır döndüklerini görmüş ve merakından sormuş

--“Kim bu şahıs” diye.

İlgililer de,

--“İş bankasında müfettiş efendim” derler,

Ertesi günü general, zamanın Genel Kurmay Başkanı olan Fevzi Çakmak’a çıkarak, İş Bankası’nda müfettiş olabilmek için delaletini ister, Çakmak da hayretle sebebini sorunca general durumu anlatır.

O yıllarda İş Bankası müfettişi generalden çok maaş almaktadır.

Bu hadiseden sonra, İş Bankası mensuplarının maaşlarını bir hayli düşürmüşlerdi.

Generalin gördüğü o İş Banka’lı da Fahri İşbay adında bir müfettişti.

ORUÇ YEMENİN CEZASI

Demiryollarında çalışan komşumuz tanıdık bir doktor vardı. Ramazan bir gün, soluk soluğa eve geldi. Hemen içeriye girdi. “Hayır ola ne var?” diye sorduk. Meğer zaptiyeler onu dışarıda sigara içerken görmüşler. O yıllarda aleni oruç yiyenleri tramvaya koşarlardı, o da bundan kurtulmak için kaçıyormuş. Sonradan bu uygulama kaldırıldı.

O zamanlar sokaklarda alenen oruç yiyen insan hiç bulunmazdı. Saygılarından gayrimüslimler bile dışarılarda alenen bir şey yiyip içmezlerdi. Çocukları bile buna riayet ederlerdi.

TARSUS’TA BİR EZAN OLAYI

Yıl 1948, Ashab-ı Kehf Tarsus’a 7-8 km kadar uzaklıktadır. Bir gün 25-30 arkadaş oraya gittik. Sabaha kadar ibadetler ettik, zikir yaptık ve sabah namazından sonra uyuduk. Öğle namazı zamanında kalktık, namaza hazırlık yaptık ve o ara ben baktım etrafta kimse yok, aşka gelip minareye çıktım ve Arapça bir ezan okudum. O zamanlar ezan Türkçe okunurdu. Aradan 1-2 dakika geçti, bir asker çıktı geldi ve bana,

--“Ezanı siz mi okudunuz” dedi

Ben de,

--“Evet” deyince

--“Albayım sizi bekliyor” dedi.

--“Hele bir dur, ben şimdi namaz kılacağım akabinde gideriz” dedim ve namazı kıldıktan sonra asker ile albayın olduğu yere gittik. Meğer onlar da hemen yakın bir yerde, bir ağacın altında piknik yapıyorlarmış.

Ablay bana,

--“Arapça ezan yasak değil mi, niye okudun?” deyince,

Ben de,

--“Adım Kazım Dumanlı, Ticaret Odası başkâtibiyim, müddei umuma söylersin, o da gerekeni yapar” dedim ve döndüm geldim. Sonunda bir şey çıkmamıştı meğer işin şekli farklı imiş.

Askerlik ihtiyat yoklaması için şubeye gitmiştim. Yazıcı nüfus cüzdanıma işledikten sonra,

--“İçeriye girin imzalattırın” dedi.

İçeri girince gördüm ki o günkü albay, Askerlik Şube Başkanı imiş. Hiç bozuntuya vermedim, nüfus cüzdanımı uzattım, bana baktı ve o da beni tanıdı.

--“Oturur musunuz?” dedi,

Ben de,

--“Sizi meşgul etmeyim sağ olun” dedim,

Albay tekrar,
--“Lütfen oturur musunuz” dedi
ve iki çay istedi ve

--“Bana hakkınızı helal edin, o gün anamdan işitmediğim birçok azar hanımdan işittim, “Sen nasıl Müslüman çocuğusun, Arapça ezan okununca ne oldu, kıyamet mi koptu, Cumhuriyet mi yıkıldı?” dedi.

Ben de,

--“Esağfurullah, benim ne hak-
kın olabilir ki, varsa helal olsun de-
dim” ve çayımı içtikten sonra müsa-
ade isteyip ayrıldım.

Demek ki, Albayın eş inançlı bir ailenin kızı imiş.

O zamanlar Tarsus’da buna benzer bir hadise de şöyle oldu. Demok-
rat Parti’nin ilk yılları, ortalıkta ezan tekrar Arapça’ya dönecek tartışmaları vardı.

Kulağımız radyoda meclis haber-
lerinde idi. Radyoda tasarımın oy-
landığını ve kabul edildiğini duyunca heyecanla hemen minareye çık-
tım ve Arapça ezanı okudum. O es-
nada o civarda oturan parti başkanı bir avukat, savcılığa telefon ederek şikâyetle bulunmuş, ama savcı,

--“Avukat bey haberiniz yok gali-
ba, ezanın Arapça okunması ile ilgili kanun mecliste hemen şimdi kabul edildi, yapılacak bir şey yok...” de-
miş.

İşte bir dönem de böyle kapandı.

BİR BANKA HATIRASI

Tarsus Pamukbank ikinci müdü-
rü iken bir ayın son günü idi. Çalı-
şanlardan biri ertesi gün izine ayrı-
lacaktı. Maaşını ertesi gün ayın bi-
rinde alması gerekirken, veznedar-
dan rica etmiş, ertesi günün tarihi ile bir dekont imzalayıp bırakmış, maaşını da kasadan açıktan alıp akşamdan izin geçireceği yere gitmiş.

Bunu ben duydum, veznedara bir latife yapayım dedim ve kasanın çevresine bir ip bağlayıp mühürle-
dim. Güya müfettiş gelmiş de kasa-

ya el koymuş gibi. Veznedar’a haber gönderdim. “Müfettiş geldi seni bekliyor” diye. Veznedar pür telaş geldi bankaya.

Bende,

--“Hayrola Veznedar Bey ne bu telaş, bir sıkıntı mı var?” Dedim, ama ne yok, ne de var diyebiliyordu. Ben ısrarla sordukça sadece, ellerine ovuşturup

--“Müdür Bey, Müdür Bey sen halledersin.” diyordu.

Ben de daha fazla devam ettir-
meden,

--“Koca bir tepsi künefe getirir-
sen ben hallederim.” dedim. Vezne-
dar buna çok memnun olup, işine başladı, ancak öğlen oldu, ikinci oldu gelen giden müfettiş olmadığını görünce şüphelendi. Ben de,

--“Biz burada neyiz de, sen kendi başına iş yapıyorsun bu sana bir ders olsun” dedim ve mevzuyu bu-
rada kapattık ve arkadaşlarla bera-
ber bir tepsi künefeyi afiyetle yedik.

TRENLE ANKARA’YA PARA TAŞIMA

Pamukbank’ta idim, o yıllarda Ankara’ya Eskişehir üzerinden trenle gidilirdi. Duruma göre kimi zaman ayda, bir kimi zaman da on beş günde bir para taşıma işi yapardık. Bir gün müdür beyle ikimiz paraları çantaya doldurduk Ankara trenine bindik. Çantayı kompartımanımızdaki el bagajı yeri koyduk.

Müdür Bey,

--“Nöbetleşe uyuyalım” dedi.
Ben de,

-- Tamam, Siz şimdi buyurun
“dedim.

İki saat sonra kalktı ve

--“Sıra sizde” dedi. Ben aslında yolculukta hiç uyuyamam. Ama öylesine yattık, gözlerimi yumdum, uyuyormuş gibi yaptım. Bir ara baktım Müdür Bey uyumuş, hemen kalktım, yukarıdaki çantayı alıp kol-

tuğun altına koyuverdim. Bir süre sonra Müdür Bey uyandı ve bakarken çantanın yerinde olmadığını fark etti ve çok telaşlandı. Ben işi fazla uzatmadan,

--“Müdür Bey siz bir daha nöbetçi olmayın. Uykuya dayanamıyorsunuz.” Dedim ve koltuğun altından çantaya çıkarıp verdim. Müdür Bey çok rahatlamıştı ve bir süre çanta kaybolsaydı ne yapardık senaryolarını konuştuk.

Şimdi banka paraları korumalar yanında, zırlı araçlarla yapıyor. Yine de soydukları oluyor.

SINIF ARKADAŞLARIM

Biz 1938 yılında Konya Lisesi’nden 40-42 kişi mezun olduk. Ben sınıf mümessili idim. Sinir hastalıkları mütehasısı Dr. Necip Müftüoğlu, Kadın ve doğum hastalıkları mütehasısı Nevzat Önkal, Faruk Sükan, Dr. Hüseyin Bakırcı, Saim Sağ, Prof. Dr. Yusuf Bey ve hukukçu Ahmet Küçükavas sınıf arkadaşlarımdı. Bunlar Konya’da isim yapmış insanlardı. Arkadaşlarımdan birçoğu da benim gibi mali imkânsızlıklar yüzünden yüksek tahsil yapamadı.

Ahmet Küçükavas dışında arkadaşlarımdan hepsi Allah’ın rahmetine kavuştu. Bütün arkadaşlarıma rahmetle anıyorum.

ESAT EFENDİ’Yİ ZİYARET

Bir gün kayınpederim İsmail Efendi, Kaşıkçı Ahmet Efendi, Kaşıkçı Ali Rıza Efendi ve daha birkaç kişi İstanbul’da Esat Efendi’yi ziyaret için trenden bilet alırlar. Tren çok kalabalıktır, oturacak yer bulamazlar. İsmail Efendi, ‘Durun ben size yer bulurum’ der ve elini kulağına atar güzel bir gazel asılır. Kompartımanlardan kafalar uzanır, ‘Hocam buraya buyurun’ diye davetler yağar. İsmail Efendi bütün arkadaşlarını yerleştirir.

Hep birlikte Esat Efendi’yi ziyaret ederler. İsmail Efendi orda da

huzurda Esat Efendi’nin;

“Gönül nur-i cemalinden habibim bir ziya ister”

diye başlayan meşhur gazelini okur. Esat Efendi, İsmail Efendi’nin okuyuşunu çok beğenir ve “Bu gazeli sanki sizin için yazmışım” iltifatında bulunur. İsmail Efendi de Esat Efendi’ye bağlıdır.

Ziyaret sırasında bir genç de hizmet etmektedir. İsmail Efendi “Bu genç kim?” diye sorar, oradakiler “Ramazanoğulları’ndan Adanalı Mahmut Sami Efendi” derler. Medine’yi çok iyi bilen İsmail Efendi “Bu Medineli” der. “Hayır Adanalı” diye tashih edince, “Adana’da doğmuş olabilir. Bu gençte Medineli Siması var” der.

HUZUR BURADA İMİŞ

Fahri (Ulusoy) Bey, lisede bizim Tabiye muallimimizdi. Biz liseden mezun olduktan sonra, aradan yıllar geçti. Ben Konya'ya döndüm. İmam Hatip Okulu'nun yanından bir ev tuttum. Tabii o da emekli olmuş. Bir gün yatsı namazında Kadı İzzeddin Cami'inde Fahri Bey'e benzer birisi vardı. Dikkat ettim gerçekten o idi.

Fahri Bey, gençliğinde içkiye düşkünmüş. İçkiyi yanında taşıdığı bile olurmuş. Namazdan sonra Fahri Bey'in elini öptüm. Beni, ismim ve numaramla hatırladı. Hal hatır faslından sonra şunları söyledi:

"Yıllarca huzuru başka yerlerde aramışız. Huzur burada imiş."

Gerçekten insanın sonu çok önemli...

ASKERİ KAMP

Biz lisede okurken okullar tatil olduktan sonra, bir ay askeri kampa çıkardık. Kampta asker elbisesi giyer, karavana yer ve askerî talim yapardık. Atış bile yaptırıldılar. Bir seferinde Yaka'da Dahiller denilen yerde, bir sene de Havzan'da kampa çıkmıştık.

O zamanlar bu bölgeler tama-

men bağılık bahçelik boş alanlardı. Orgeneral Tural o zamanlar yüzbaşı idi. Kampa onun idaresinde çıkmıştık.

O zamanlar bu kamplar çok faydalı olurdu. Sonradan kaldırıldı. Neden kaldırıldı bilmiyorum.

İSTANBUL'DA LİSEDE BİR ARKADAŞLA KARŞILAŞMA

Pamukbank müdürler toplantısı için İstanbul'a gittiğim bir günde, liseden Adil adında bir arkadaşına rastladım. Mühendis olmuş, bürosuna götürdü, muhabbet esnasında yine liseden ortak arkadaşımız olan ve gözlük taktığı için kör Hikmet dediğimiz bir arkadaşın da dış hekim olduğunu ve hemen yakınında muayenehanesinin bulunduğunu söyledi.

Ben de bu arkadaşımın bir ziyaretinde bulunmak istedim. Levhalar baka baka muayenehanesini buldum. Hastası çıktıktan sonra içeriye girdim, tanıyamadı. Arkadaşlara şaka yapmaktan hoşlanırdım. Ben de bunu fırsat bilerek hemen koltuğa oturup,

--"Gözümden rahatsızım, hemen bir bakıver" dedim.

O da, ezile büzüle bu konuda bir bilgisinin olmadığını, kendisinin dış tabii olduğunu söylese de ben ısrarcı olunca özür dileyerek bilgisini olmadığını ifade etti. Bir ara telefona doğru yürüdü, her halde polise buda bir deli var diyecekti. "Sakın telefona dokunma, sonra dağıtırım burayı" deyince daha da korktu. Gözü hep telefonda idi. Ama ben fırsat vermedim

Ben de işi daha fazla uzatmadım ve kendimi tanıttım, sarıldık ve tanıyamadığı için özür diledi.

KİRA İNDİRİMİ

Bir dönem, çocuklarımın üçü Ankara'da okuyor, küçük kızım da Konya'da daha lisede idi.

Çocukların masrafları ağır geldiği için Ankara'ya tayinimi istemiştim. Ancak tayinim Konya'ya 2. Müdür olarak çıktı. Sebebini sordugumda da Konya'da ihtiyacımız vardı. Senin durumunu da biliyorduk, bundan dolayı maaşına biraz fazla zam yaparak durumu telafi ettik dediler.

Konya'ya gelince Ahmet Yapıcı'nın yan yana sıralı evlerinden ortadakini kiraladım. Yılsonunda onun Konya'daki işlerini takip eden Mehmet Abka, kiralara beş lira zam yapıldığını söyleşince, durumumu anlattım ve zam yapamayacağımı ifade ettim. O da, ev sahibine mektup yazmamı söyledi ve yazdım. Neticede Yapıcı kiraya zam yapmadığı gibi kiradan beş lira da düşürdü. Merhum Yapıcıyı her zaman rahmetle anarım.

HACCA GİTMEMİZ

1983 yılında hacca gitmeye niyetlendik. Otuz yılı aşkın çalışmama rağmen, bir hac parası birikimimiz olmadı.

Halıcı dükkânını kapattım. O zamanlar telefon numaraları satılırdı. Onu da sattım. Yine hac parasını tamamlayamadık. Hac için hanımın bileziklerini de satmak mecburiyetinde kaldık. Hacca böyle gidebildik.

CAMİYE ALINAN DAİRE VE TOPLANAN YARDIM

Kapı Camii İmamı Cemil Efendi'nin evi, Sadreddin Konevi Camii'nin karşısındaki sokağın içerisinde idi. Vefat ettikten sonra mirasçılar, mirasçılarının çokluğu sebebiyle daireyi aralarında paylaşamazlar ve sonunda mahkemeye izale-i şuyu yoluna başvurlar.

Bu daire camiye münasipti. Daireyi camiye almak için satışa biz de katıldık. Satış sonunda daire üzerimizde kaldı. Başkâtibe, daireyi camiye alacağımızı söyleyince, "Benim

üç aylık süre verme hakkım var" dedi ve bize üç aylık bir süre verdi.

Biz de bu arada çarşıdan parayı toplamaya başladık. Bir dükkânın önüne gelince Sadettin Bezirci, "Buraya girmeyelim, adama zırnık vermez" dediyse de ben ısrar ettim ve "vermesen çıkar gideriz" dedim. Dükkâna girdik. Adama, "Dilenmeye geldik, ama önce anlatacağım fıkrayı bir dinle" dedim ve şu fıkrayı anlattım:

En usta dilenci Darendeden çıkarmış. Darendelinin biri işsiz kalmış. Varını yoğunu satıp üç-beş altını gömleğinin içine dikmiş. Sonra İstanbul'da dilencilik yapan bir arkadaşının yanına gitmeye karar vermiş. İstanbul'a gidince arkadaşını bulup, durumu anlatmış. Arkadaşı, "Ben köprünün bir ucunda dileniyorum, diğer ucunda da sen dilen" demiş. Fakat yeni dilenci günde arkadaşının yarısı kadar bile toplayamıyormuş. Yerleri değişmişler, durum yine değişmemiş. Arkadaşı yeni dilenciye, "Böyle olmayacak. Bizim bir dilenciler şeyhi var, ondan icazet alman gerekiyor" demiş.

Adam araştırmış, soruşturmuş, şeyhin bir hamamda olduğunu öğrenmiş. Hamama gitmiş ve durumu şeyh efendiye anlatmış. Oda:

"Dilencilığın üç ana kuralı var, bunu uygularsan gelirin artar, fakat her kural için birer altın alırım" demiş.

Adam ister, istemez üç altını ödemiş. Şeyh Efendi altınları aldıktan sonra, üç kuralı şöyle sıralamış:

Kim olursa isteyeceksin,
Nerede olursan isteyeceksin,
Ne verilerse alacaksın.

Şeyhin yeni talebesi bu üç ana kuralı öğrendikten sonra Şeyhine elini uzatıp, "Allah rızası için bir sadaka" demiş. Şeyhi, "Oğlum, hamamdayım ne sadakası vereceğim, sonra ben senin şeyhinim" deyince talebesi, "Şeyhim, kim olursa isteye-

ceksin, nerede olursan isteyeceksin, demediniz mi?” deyince şeyh efendi aldığı altınların birini vermek mec- buriyetinde kalmış ve böylece ada- mın günlük gelirinde büyük artış olmuş.

Sonra durumu dükkân sahibi anlattık ve yardım talebinde bulun- duk. Adam bize çıkarıp on lira yar- dımda bulundu.

Dışarı çıktıktan sonra, arkada- şım anlattığın fıkranın faydası oldu. Yoksa bir lira bile vermezdi” dedi.

Demek ki istemeyi bilmek lazım. O zaman aldığımız bu dairede cami- nin müezzini oturuyor.

GIYABIMDA YAZILAN ŞİİR

Bir zamanlar Panko Binlik ile Anadolu Ajansı bir albüm hazırla- mıştı. Bu albümde iki kişinin kolun- da Sadreddin Konevi Camii’nden çı- karken benim de bir resmim yer al- mıştı. Ben de bu albümü ve resmimi sonradan görmüştüm.

Sarayönü’lü Yaşar Atçeken isimli bir şair, albümü Ömer Alaybeyi’nin yanında karıştırırken bu resmi gör- müş ve dikkatini çekmiş, sonunda giyabımda aşağıdaki güzel şiiri yaz- mış. Sonradan şiir bana da ulaştı. Çok hislenmiştim. “Şairimizden Al- lah Razi olsun” diyorum.

DEDEM

Şu sima yürekten tez vurdu beni,
Cennet-i âlâya bakıyor dedem,
Elinde âsası nurlu bedeni,
Çehrede nurlar saçıyor dedem...
Sadrettin Konevi kapıda resmi,
Amma yazılmamış künyesi, ismi,
Melek mi yıkamış, pırlanta cismi?
Coşkun pınar gibi akıyor dedem,

İki yardımcı girmiş koluna,
Tutturmuş gidiyor Allah yoluna,
Kaptırmış gönlünü cennet seline,
Coşkun pınar gibi akıyor dedem,

Nur saçan yüzleri şifa gözlere,
Mevlâ derman güçlü dizlere,
Nurani görünüş düştü özlere,
Sevgiyi kalplere yakıyor dedem.

Özünü Mevla’ya vermiş kol gibi,
Kendisini bilmem hayal, hal gibi,
Yaşar’ın gönlünü yaktı, kül gibi,
Dilinde tesbihat şakıyor dedem..

Yaşar ATÇEKEN

ASIRLIK ÇINARIN GENÇLERE TAVSİYESİ

Asırlık çınarımız Kazım Bey, son olarak, “Gençlere ne tavsiyelerde bulunursunuz?” sorumuzu da şöyle cevapladı:

“Okusunlar. Gençler durmadan okusunlar. Biz bu imkânlardan mahrumduk. Her kötülüğün sebebi cehalettir. Milletçe, hatta bütün İslam âlemince bu dertten kurtulma- mız gerekir.”

“Bir de gençler, içinde bulunduk- ları imkânların farkında olup, kıy- metini bilsinler, bunun şükrünü eda etsinler ve millî, manevî değer- lerine, örf ve âdetlerine de sahip çık- sınlar.” derim.

“Biz, bugün gençlerin sahip ol- duğu imkânların binde birine bile sahip değildik. Şimdi öğrencileri ev- lerinden servisler alıyor. Yüksek tahsillerini yaşadıkları şehirlerde hatta ilçelerde yapıyorlar.”